

Världens farligaste tidskrift

Fritänkaren

alternativ oberoende kulturtidskrift

för bl.a. litteratur, musik och film,

Nr. 30 Januari 1995.

Tredje årgångens tredje nummer.

Redaktör och producent: Christian Lanciai

Fritänkaren beräknas utkomma med 12 nummer årligen eller mer på budgetbasis i anspråkslös form utan kommersiella annonser.

Tidningen är personlig men får överlåtas.

Innehåll i detta nummer :

Årsslutet	2
Pekoralia	2
Pekoral slaskspalt	4
Gotisk historia, del 22, av John Bede	5
Anatolij Pristavkin (om Tjetjenien)	9
Kanonfyllot (Musorgskij)	9
Michael Lanciai in memoriam (1907-1994)	10
En Kul Turrea, del 3	12
Filmer (bl.a. "Dispara!")	13
Tibetanska brev :	14
1. J. B. Westerberg (teologi)	14
2. Kim (siffror och fakta)	16
3. Doktor Sandy (Aids)	18
Kommentar till doktor Sandy	19
4. Doktor Sun (Kina)	20
Slutnotiser (om bl.a. Paul Brunton och Lobsang Rampa)	21
Trettondedag jul	21

På beställning kan såväl tidigare nummer som enbart tidigare artiklar och följetongavsnitt erhållas. Utom inom Sverige distribueras tidskriften även till de flesta andra länder i Europa samt några i Asien och Amerika på svenska och (hittills två nummer) på engelska.

Göteborg den 7.1.1995

Årsslutet

I den ekonomiska årsberättelsen i nr 28 räknade vi med 8800 kr i årsutgift för Fritänkaren och 9000 i inkomst. Inkomsten blev i själva verket 9370 kronor medan utgiften blev 9823, alltså strax under 10,000. Anledningen till denna betydligt högre utgift än planerat blev det extra numret 29, som aldrig var planerat. I detta nummer anförde vi även upplagan av nr 28 till 240 exemplar medan den i själva verket blev 250, vår högsta upplaga hittills, de extra Fänrik Stål-bilagorna ej medräknade.

Ändå ser vi detta års utgivning an med större tillförsikt än vad vi gjorde inför fjolårets. Anledningen är framför allt den myckenhet av uppskattande julpost, som inkommit i större ymighet än någonsin. Tacknämligast var breven från Cypern, vart vi givetvis genast fick hemlängtan tillbaka. Hugo har accepterats av läsarna med blandade känslor, men de positiva känslorna tycks överväga med någon procentenhet, varför vi nog vågar behålla honom i vår tjänst. Från Örebro har kommit det mycket trygghetsingivande beskedet, att om Hugo skulle duka under av överansträngning så har där ett annat sjukhus en ny Hugo till förfogande. Dessutom har vi en annan reserv-Hugo under bordet, som bidar sin tid under långsam tillnyktring efter julstrapatserna. Därmed kommer vi in på det här med julexcessernas patetiska efterdyningar i form av dimbildning omkring, i eller åt huvudet.

Pekoralia

Frågan väcktes inför Göteborgs Skrivarsällskaps högtidliga julsymposium vad ett pekoral egentligen är för någonting. Ordagrant betyder pekoral "fåraktigt", alltså en fåraktighet, som ej bör blandas ihop med substantivet Fårskalle, vars betydelse är mer definitiv. Ett pekoral är i Svenska Akademiens Ordlista exakt definierat såsom en "dum och löjlig skrift". Emellertid saknar denna definition den normala ingrediensen i ett pekoral, att det i allmänhet även innehåller element av professionalism. Exempelvis är pekorala uppträdanden på cabareter ofta presterade av professionella artister på glid, som fortfarande är professionellt skickliga men som låtit rutinen gå för långt med dem. Vidare är ett pekoral sällan direkt ämnat att varken vara dumt och löjligt eller allvarligt menat, utan det svävar oftast någonstans där i mitten - ett pekorals dumhet och löjlighet har ofta allvarliga undertoner, medan när pekoralet poängterar ett visst allvar framstår detta ofta som dumt och löjligt.

Här är nu som ett praktiskt exempel ett riktigt praktpekoral:

Julens tanke uti rymden flyger
och exploderar i ett fyrverkeri av stjärnor.
Julens tanke är en hoppfull fråga
- mörker i vågens halva.
Det ringer ingen klocka under jorden
och symbolerna lämnat oss tomma.
Nej, klockans klanger klingar klämtande
som klagovisor nästan flämtande
för den eviga tragiska mänskligheten.

Författarna var fem till antalet som skrev var sin dubbelrad, hälften på allvar, hälften på lek, just så som ett riktigt pekoral skall vara.

GSS presenterade också en praktfull uppläsning av Viktor Rydbergs klassiska "Tomten". Även dessa framförare var fem till antalet om dock fem andra, och de läste dikten i stafett men på fullständigt olika sätt, så att effekten blev makalös, då en pedantisk uppläsning följdes av en passionerad, som följdes av världens mest torra och intetsägande, som följdes av en uppvisning i sensualitet som säkert "Tomten" aldrig upplevat tidigare, som följdes av en som hade för bråttom, varpå en Grande Finale presterades genom att alla läste i kör i exakt pedantisk rytmik, precis som i första klassen i en exemplarisk söndagsskola. Likväl var det inte alls styggt mot Viktor Rydberg, hur förtjust utskrattat framförandet än blev, ty inte ett ord av originaldikten förvanskades på något sätt. Man ser dock hur en dikt kan förstås olika och ges varierande innebörd med ytterst kontrastrika effekter på åhöraren beroende blott på uppläsarens godtyckliga tolkning, betoningar och högst oförmodade och effektfulla konstpauser.

Här är annars en klassisk variant på "Tomten", nämligen den under julen förekommande och nästan lika populära "Vanten" av Doktor Rudberg, som av någon anledning uteblev i år från vissa relevanta jultillställningar:

Midvinternattens köld är hård.
Stjärnorna knastra och flamma.
Allan sover i enslig gård,
samma gör Allans mamma.
Månen vaggar sitt tysta barn,
katten hänger i mammas garn,
snön ligger still på taken.
Tomten fryser om händerna.

Står där och fryser vid lagårdsvägg,
räknar de ynkliga slantar,
snor sina händer i lusigt skägg,
önskar, att han hade vantar.
Står där och grubblar, men vet ej vad
vantar kan kosta i närmsta stad.
Tänker så han skallen kan spräcka:
Undrar om slantarna räcka?

För sin hand genom flottigt hår,
andas i valkiga näven,
står och stampar med stela tår,
ty han fryser om fötterna även.
Står och huttrar i nordanvind,
stryker en hårdfrusen klump från sin kind,
fryser så ända till märgen
och verkar förfrusen till färgen.

Går till kylskåp och skafferier,
nallar av alla faten,
dricker ur flaskan med konjak i,

ja, god är julematen.
Skinka och konjak är nog all right,
men tomten tänker på Fahrenheit,
som biter i handen och kinden.
Tomten sin kos styr mot vinden.

Går till den vrå där hans grötfat står,
sätter sig ned till att spisa.
Huttrar och skälver, och tänderna slår
mot läppar som vindarna isa.
Blåkalla kinder, svartfrusna tår,
isbark på ryggen och rimfrost i hår;
och i stjärnornas frostiga glitter,
han fryser ihjäl där han sitter.

Denna dikt kan dock inte direkt klassas som ett pekoral trots förekomsten av både leklynne och blodigt allvar. Snarare än till julens uppbyggligheter torde den hänföras till kategorin "eftertankens kränka blekhet" när baksmällorna och räkningarna sätter in sina lömska bakhåll, som blir än lömskare genom nyårets förrädiska prisstegringar, efter julens ljuvligt rosenskimrande optimism.

En läsare har påpekat att en dikt som den ovan ej kräver diktanalys men väl psykoanalys. Man kan då föreställa sig hur den skyldige, (en viss Bengt Sahlberg,) jul ut och jul in tvångsmatats med V. Rydbergs gullepluttiga sockersötma och till slut, efter att ha fått alltför många jular förstörda av detta, beslutat sig för att utkräva en gruvlig hämnd på själva den odrägligt oantastliga Tomten. Resultatet kungjordes i den sedermera avsomnade tidskriften MAD i dess djärva ungdom i början på 60-talet.

Pekoral slaskspalt

En viss för Fritänkaren okänd läsare vid namn Kettel Jamsa, tydligen bosatt i Frankrike, har nominerat Fritänkaren som kandidat till en tävling anordnad av den illa beryktade tidskriften "*Adoremus in Aeternum*", mera folkligt kallad "*Adoremus in Absurdum*", för "årets dumaste uttalanden". Vad som enligt den för oss helt okände Kettel Jamsa tydligen kvalificerat Fritänkaren för deltagande i denna tävling skulle vara "Fritänkarens ideliga angrepp på den av Kristus grundade Kyrkan". Fritänkaren kan som genmäle endast sakligt påpeka det faktum att den aldrig angripit någon kristen kyrka. Däremot har den ibland belyst och förlöjligt "Adoremus"-blaskans ideliga angrepp på allt vad judiskt heter från Alfred Olsens flamboyanta antisemitism (- en "norsk vän" till Adoremus, som denna tidskrift i sitt senaste nummer bl.a. gör reklam för med anledning av en kommande bok av sagde Alfred Olsen betitlad "*Den rasistiske sionistiske mafia i Norge*". För intressenter är adressen till Alfred Olsen, P.B. 2833 Tøyen, 0608 Oslo, Norge, som upplysning till Simon Wiesenthals vänner,) till angrepp på överrabbin Morton Narrowe för ett föredrag som denne hållit i katolska församlingen i Uppsala, ett föredrag som "Adoremus"-redaktören citerar till överrabbinens nackdel utan att själv ha åhört det. Vi ber sagde Kettel Jamsa ha godheten att förklara sig. Om han har något otalt med Fritänkaren torde han vända sig med sina besvär till "Fritänkaren" och inte till den stackars

obotligt pekoral tidsskriften "*Adoremus in Absurdum*", som ju plägar handskas med dylika besvär endast på sådant sätt att de förvärras för både därav besvärade och ursprungliga besvärjare. Dylika besvärjelser av illaluktande andar i "*Adoremus in Absurdums*" tokroliga vidskepligheters krönikoskrönor torde både Kettil Jamsa, Alfred Olsen och andra därtill besvärade svärdspredikanter skäligen besvära sig att avsvära sig ifrån utan större besvär i detta annars redan tillräckligt besvärliga Sveriges svärmiska svärmödrars land. (Om detta utlöser svärdomar från svaranden, som då blir sväranden, måste vi insistera på ansvarsfrihet å svärdssidan. Besvär undanbedes.)

Därmed går vi direkt över till, enligt författaren själv, det största pekoralet i litteraturhistorien, Fritänkarens äldsta följetong. Våra vänner i Finland må vänligen ha överseende.

Gotisk historia, del 22, av John Bede.

7. Legenden om Oden (1)

Men det finns de som påstår att Oden inte alls dog, utan att han tillfrisknade, och när han tillfrisknat helt gav han allt över åt pilten Karl och hans målsman och lämnade sitt hem och färdades österut över havet tillsammans med trettio präktiga män. De tog i land vid Aurs å och hamn i den mest välmående bygden av österlandet, det fina, gröna leende välkomnande landet. Här fann Oden genast många vänner, och så översvallande togs han emot av var och en att han började tro på lyckan. Han blev till och med förälskad i en ung flicka som hette Anni, men hon sade till honom:

"Hur kan du med gott samvete gå här och ha roligt när du övergivit ditt hemland och folk, din familj och hela ditt kungliga ansvar?"

Och kort därpå insjuknade hon och dog. Förkrossad av sorg lämnade Oden Aurs lyckliga välmående bygd och drog med hälften av sina vänner norrut längs kusten.

Omsider fann han högt under polstjärnan det om vintern av norrskenet belysta öde land som tilltalade hans ensliga natur. Det var ett kargt och ödsligt mycket glest befolkat land. Det var en fullkomlig ödemark. "Här vill jag bo," sade Oden, och hans vänner följde honom i land, och de bosatte sig där i landet; och var och en byggde sin gård i sitt hörn av det kalla varghemsökta men renrika slättlandet.

Och här slog sig Oden till ro i norrskenslandet vid det stormiga havet under den grå och tunga himmelen, de ljusa sommarnätternas land, de karga moarna, de tröstlösa folktomma vildmarkerna. Och här fullkomnade han sin konst, de magiska runorna. Han odlade sitt språk och sjöng ofta för sig själv, ty han hade ej någon annan att sjunga för, och hans närmsta granne bodde två mil ifrån honom. Det var smeden Ilmar, som följt honom från Uppsalahemmet. Och han sjöng alltmera och uppfann rytmen, som han skapade sina verser till. Och en dag konstruerade han världens första harpa, som han med tiden stämde och gjorde allt skönklangfullare. Och han började odla och plantera, så och plöja på de ödsliga fälten, de trädlösa slättmarkerna, de flacka hedarna. Han planterade träd och sådde säd, han planterade björkar och alar och enar och granar och ståtliga furor och hägg och syrenbuskar, ekar och rönnar och sälgar. Men stoltast var han över sina ekar.

Men varifrån fick han då fröna att så med? Han hade inga frön att så med. Han behövde inte några frön, ty han ägde ordets makt. Han hade fått denna makt att medelst ord blott skapa. Han behövde bara säga: "Må ekar växa här och där," med sitt hjärta, och de växte här och där och producerade själva sina frön. Detta var Odens runors hemlighetsfulla makt, att blotta viljan bakom dem skapade liv.

Och som han lärt sig från barndomen, så högg han inte ner alla träd när han svedjade, utan bara alla utom några. Högg han ned nittionio träd så sparade han det hundrade, så att himlens fåglar kunde ha någonstans att sitta, så att de kunde ta sin tillflykt någonstans när de flög upp från plöjda marken, så att göken skulle ha någon plats att gala ifrån till fältenas, omgivningens och hans odlingsverks välsignelse.

Och han fick även sina grannar till att odla och så, röja och plantera, och så förflöt tio fridfulla år.

En av hans vänner hette Geir. Han hade bosatt sig högst upp i norden i ännu mörkare och dystrare trakter än Oden. Geir hade en son som hette Jocke. Denne Jocke var oerhört framåt och duktig i allt vad han gjorde. Han var dessutom hopplöst övermodig. Han leddes vid allt hans föräldrar och närmaste talade om Oden och den gamles storhet och förträfflighet. Han greps av avund och avsky för denne gamle Oden, som tycktes vara allt för dessa människor, som en oomkullrunkelig auktoritet. Och han beslöt sig för att uppsöka den gamle Oden och utmana honom och bevisa för Oden själv att Oden blott var en människa som alla andra.

I tre dagar färdades Jocke i sin rissla mot Odens gård. Men just då råkade den gamle själv vara ute och åka, och Jocke såg honom. Med full fart styrde Jocke rätt på honom. Oden ropade: "Vad tar du dig till, pojke!" men det var för sent. Med ett brak kolliderade de bägge utmärkta slädarna, och de trasslade in sig i varandra, och allt for över ända. När Oden klev upp ur den djupa snön och ruskade av sig frågade han barskt:

"Vad är väl du för en vettvilling som kör som en byfåne!"

"Jag är Geirs son Jocke, och jag är här för att visa att jag är lika god man som du."

"Du är måhända en lika god man som jag, men du är icke en konung!" tänkte Oden men sade det icke. I stället sade han:

"Om du är en lika god man som jag, så sätt i gång och sejd! Mät dina krafter med mina! Sjung, pojke, skapa ord, och visa vad din skaparkraft duger till! Sedan skall du få se på min!"

Och den unge intet ont anande Jocke begynte att skalda och kväda och sjunga och berätta som ingen annan. Oden hörde tålmodigt på, och när Jocke var slut och inte kunde mer sade Oden:

"Var det allt? Hör nu på mig!"

Och Oden började skalda och kväda, rimma och sjunga, berätta och besvärja, sejd och predika som ingen annan. Och av hans mäktiga ord började Jockes släde skjuta skott och bli till kvistar och grenar och buskar och ungbjörkar. Jockes häst blev till en ek och hans hund till en enbuske. Och själv började Jocke sjunka ned i jorden. Så stor makt hade Oden med sitt tankeord över naturen. Och Jocke blev skrämnd och skrek: "Hjälp!" och bad Oden sluta. Men Oden slutade först när uppkomlingen Jocke var sjunken till hakan i marken. Ynglingen bad då bevekande för sitt liv, men den förtörnade Oden sade barskt:

"Ditt liv är mitt. Vill du ha det tillbaka så får du ge mig någonting i gengäld. Vad vill du ge?"

Och Jocke erbjöd allt vad han hade, från det minsta till det största och dyrbaraste, men ingenting av allt detta behagade Oden, som redan hade allt. Till slut erbjöd

Jocke i ren desperation sin oskuldsfulla syster Aina. En kvinna var det enda Oden saknade. Så köpte Jocke sitt liv till priset av sin enda systers jungfrudom. Världens fagraste och renaste mö blev på detta sätt trolovad med en gammal tandlös skröplig illaluktande gubbstut. Och Jocke skulle ångra det för resten av sitt liv. Men Jockes föräldrar var belåtna.

Men Aina ville inte bli gift. Hon började gråta när hon fick veta att hon var förlovad, och ingenting kunde sedan någonsin trösta henne. Hon ville inte lämna hemmet, den trygga härden, de goda föräldrarna, den gode brodern och barndomskammaren. Men ingenting kunde mildra hennes öde. Då gick hon ut från hemmet och vandrade över myrar och skogar, över åsar och mossar, genom moras och över ändlösa tröstlösa hedar, tills hon nådde fram till det stormiga nordhavets strand. Där klädde hon av sig så att endast hennes långa linljusa hår skylde hennes vita kropp när hon gick och simmade ut i det iskalla vattnet. När hon hunnit riktigt långt ut ångrade hon sitt uppsåt och ville vända tillbaka, men det var för sent. Hon domnade sakta ihjäl och sjönk och var ej mera till i denna världen. Men hennes ande dröjde levande kvar i vattnet.

Och haren, som sett det från stranden, skuttade in i landet till Geirs gård och berättade den tragiska nyheten. Då var där sorg och tandagnisslan, men mest betryckt av alla blev den gamle Oden. Han satte sig vid havets strand och sökte dränka sina sorger i havsbränningarnas stora vrålande och dånande musik, som allena förmådde överrösta hans frustande gubbgråt.

Men när havet frös till rustade sig Oden till en ny resa ännu längre norrut. Han ville träffa människorna som bodde längst i norr för att släcka sin sorg i deras glada sällskap. Och han färdades över isen i sin släde med sina renar förspända.

Men Jocke vill hämnas sin systers död. Han lagar sig en fruktansvärd båge och går med den på jakt. Han lurar överallt där Oden kan tänkas synas, men ingen gubbe finns någonstans. Detta lindrar knappast Jockes utsägliga raseri. Vid havets strand får han slutligen syn på gubben långt där ute i sin släde. Och han spänner sin båge, siktar med all sin sorg, desperation och förtvivlan, och skjuter. Och han träffar. Pilen går igenom den första av Odens renar och går sedan in i den andras hjärta. Båda stupar på fläcken, och Oden trillar handlöst ut på isen. Där är han nu mitt på det frusna havet. Han börjar vandra mot land, men det är lång väg.

Och med de fruktansvärda februaristormarna kommer våren och islossningen, och Oden måste kämpa för sitt liv bland de stormiga vågorna. I fjorton dagar simmade han och kastades han omkring och naggades han av hårda isflak innan han uttröttad nådde stranden, naken och medvetlös. När han åter vaknade stapplade han frusen omkring och visste ej var han var. Till slut fann han människor. Det var unga pigor och jungfrur. De drev gäck med honom men tog hand om honom.

Han hade kommit rätt. Han var i den yttersta norden, hos människorna under polstjärnan. Endast dödens svarta älv, Muonios bleka vatten, låg ännu längre norrut. Han var hos fru Lovisa, hans döde vän Abels änka, och hon var inte välvilligt stämd mot någon människa. Hon hade inga söner utan endast döttrar, ty inga gossebarn hade hon låtit växa upp i sin familj. Hos denna ragata och hennes förtjusande döttrar vistades nu Oden på nåd och onåd. Och denna käring lockade Oden och erbjöd honom den fagraste av sina döttrar, och Oden, den klentrogne, föll för frestelsen. Men han skulle endast få den fagra på villkoret att han åt damerna skulle förfärdiga den undergörande maskinen Sampo, som skulle onödiggöra allt grovarbete för dem. Men ingen kunde göra en sådan sak utom mästersmeden Ilmar, Odens närmaste vän. Därför lovade Oden att senare återkomma tillsammans med Ilmar och den

färdiga maskinen. Och den gamla haggan gav honom häst och släde, och han färdades åter hem till de sina, den långa vägen över eviga vildmarker och ändlösa moar.

Jocke hade varit glad ända sedan han skjutit Oden, som han trodde. Han hade skrattat högt när han fått sin hämnd utkrävd, och han skrattade och gladdes alla dagar därefter. Men när han fick höra att Oden alltjämt levde och var hemma igen mulnade han betänkligt och var åter den dystre och lömske unge mannen som törstade efter blod. Och han kände Lovisa och folket där uppe högst under polstjärnan.

Men Ilmar var inte samarbetsvillig. Han ville inte smida Sampo, den undergörande grottekvarnen. Då lurade Oden honom med sig upp på en höjd, och så sejdade han i gång en virvelstorm, som virvlade med sig den arme Ilmar ända upp till satkåringen Lovisas gård. Och hon satte honom genast i arbete på den underbara grottekvarnen, som skulle se till att det alltid fanns bröd och mjöl åt Lovisas folk. Och Ilmar arbetade duktigt och ihärdigt och lade ner hela sin kraft och uppfinningsförmåga, sedan han fått skåda den fagra mö, som skulle bli lönen för hans möda.

Och grottekvarnen blev färdig, och den överträffade alla Lovisas förväntningar. Den malde varje morgon tre mjöllåror, en för förtäring, en till att säljas, och en till reserv.

Men när arbetet var fullbordat och Ilmar bad om flickan, var flickan inte villig. Hon ville inte ha den fumlige, klumpige och lortige smeden, den grove fulingen som aldrig var ren. Och Ilmar måste lämna Lovisas gård utan betalning, utan lön, utan hustru och med svansen mellan benen.

En dag mötte den mörke och ont ruvande Jocke Oden på vägen men den här gången utan sin farliga pilbåge. Och Jocke frågade:

"Varför flydde du egentligen från ditt hem och ditt kungarike, du gamle skröplige gubbe?"

"Jag flydde därför att mitt rike var fullt av upprorsmän, och jag blev trött på dem. Men upprorsmän slipper jag aldrig så länge jag lever, ty har jag icke här i denna orörda jungfruliga vildmark, i denna fjärran vrå av världen, funnit en ny upprorsman i dig?"

"Jo, men vet, gubbe, att de som du kallar upprorsmän är dig endast till båtnad. De utmanar dig, men de störtar dig aldrig. Märker du ej, gubbstut, hur du på grund av mina utmaningar, fällor och rackartyg bara har blivit starkare och säkrare? Aldrig berömdes du mer av dina vänner än när du blev ensam ute på havets is just när våren och islossningen började komma och du hamnade i plurret och fick kämpa för ditt liv. Bara för att stärka din ställning reser sig de unga mot dig. Vet det, du gamla tandlöse orkeslöse olycksfödde gubbe."

Och därefter vände Jocke sig förtrytsamt därifrån och gick bort ur den gamles åsyn och störde sedan aldrig mer den gamle i hans strävsamma liv.

forts. i nästa nummer.

Kommentar. John Bedes märkliga bearbetning av Kalevala är outgrundlig. Vi har försökt ta hänsyn både till hans säregna arkaiska språkstil och det finska originalet, som John Bede otvivelaktigt plagierat och kryddat med egna ingredienser. Joukahainen kallar John Bede för "Jock" vilket åtminstone är bättre än "Jack". I nästa nummer uppträder Lemminkäinen i keltisk version.

Anatolij Pristavkin (1933 -)

Hans i Ryssland mycket uppskattade och även filmade roman "Ett gyllene moln över Kaukasus" har i dessa dagar fått en kuslig aktualitet. Den skrevs 1981 men publicerades först 1987, vilket den aldrig hade kunnat göras utan Gorbatjov och glasnost. Den behandlar ett kritiskt kapitel under Stalinepoken mot slutet av 1944, när massvis av tjetjener deporterades från sitt hemland till Sibirien för att i stället äktryska koloniserare skulle få överta deras land. Men många tjetjener vägrade lyda Stalin och begav sig upp i bergen för att utkämpa ett ursinnigt och långvarigt men hopplöst gerillakrig mot ryssarna, vilket mest civila blev offer för, så som det vanligen brukar vara, som det har varit i alla gerillakrig.

I romanen är det ett par tvillingar som förlorat sina föräldrar i kriget och därför blivit barnhemsbarn och som sådana blir skickade till sundare nejder långt bortom kriget och Moskva, i det här fallet Tjetjenien vid Kaukasus. Hela romanen är sedd och skildrad ur tvillingpojknas perspektiv och utgör samtidigt en fascinerande studie i tvillingpsykologi. I början anar de ingenting av verkligheten om tjetjenerna, men småningom blir de indragna i den grymma och totala konflikten, och krisen bryter ut brutalt i boken när den ena tvillingen blir dödad. Sedan är allt som återstår av det tjetjenska paradiset vid Kaukasus, av verkligheten och av mänskligheten för den överlevande brodern bara upplösning.

Mycket i romanen förblir oklart, som en ofullständig barnteckning, som lämnar det problemet åt de vuxna att försöka tänka sig in i hur barnet egentligen har tänkt mitt i sina omänskliga prövningar. Men just denna ofullbordan gör dokumentet desto mera realistiskt, så att det blir omöjligt att tvivla på dess fruktansvärda verklighet, som genom sin vaga skissering framstår som mycket värre än vad till och med en vuxen skulle kunna klara av. Därmed blir romanen ännu mera uppskakande än vad Solsjenitsyns kalla och exakta dokumentationer av alla fakta kring Stalins hela Gulag-arkipelag i sin förkrossande och omfattande precisering lyckas åstadkomma som effekt.

Kanonfyllot

Modest Musorgskij (1839-1881) är den enda humoristen i rysk musik. Som kompositör är han obotligt klumpig och otymplig, ungefär som en dansande noshörning som inte kan hålla takten och bara trampar strutsen på tårna, men denna valhänta otymplighet lyses upp av en sprudlande humor av aldrig tidigare skådat slag i musiken. Dessa blixtrande underfundiga infall återkommer i all hans musik. Somliga av hans sånger (exempelvis "Sången om loppan") består bara av sådant, och ett annat strålande exempel är sången om den kåta prästen som inte kan bärga sig, en komisk ironi som ansågs så farlig i det helt seriösa ortodoxa tsaristiska Ryssland, att sången aldrig fick framföras.

Baksidan av denna vanligen genialiska humor är kompositörens tragiska alkoholism. Han fann som så många andra ryssar vodkan en källa till glädje och lindring i det besvärliga ryska tundraklimatet, och i Musorgskijs fall var denna glädjekälla av dubbel betydelse, då den även bidrog till att späda på hans humor. Problemet var bara det att hans fysik var av sådant slag att den inte tålde sådana påfrestningar.

I början märktes inte hans alkoholism. Han hörde till det farligare slaget fyllbultar, som tidigt övade upp ett gott ölsinne och sedan dessutom lärde sig tekniken att supa utan att det märktes. Han drack mest ensam och i goda vänners lag aldrig omåttligt.

Man kommer inte ifrån att denna alkoholism i början även fördjupade hans musikaliska uttrycksfullhet. I hans storverk operan "Boris Godunov", oöverträffad och unik i sitt slag, bättre än alla andra ryska operor och nästan bara jämförbar med "Gianni Schicchi", är scener och arior som Varlaams burleska personlighet och fyllevisor samt titelrollens gradvisa sinnessjukdom med härresande psykologiska orkesterackompanjemang oförklarliga och ofattbara om man inte känner till Musorgskijs svaghet. Boris förfärliga stora scen i andra akten, där han gradvis i allt högre och mer förskräcklig måtto anfäktas av sitt samvetsqual med hallucinationer och spökeffekter, är en thriller i klass med Hitchcocks mest skrämmande bildfantasier.

Samtidigt är den musikaliska gestaltningen av tsar Boris ett överväldigande uttryck för tonsättarens egen översvallande och generösa personlighet. Rollen är en av de största i hela operalitteraturen. I den långa dödsscenen stapplar tsaren fram mot döden över tiljorna till ackompanjemanget av en ständigt stegrande ortodox kör i en titanisk föreställning av en stor personlighets undergång. Denna undergång är självbiografisk. "Boris Godunov" blev hans enda fullbordade och framförda opera. Vid hans död låg "Khovansjtjina" halvfärdig utan orkestrering och "Marknaden i Sorotjinsk", som skulle ha blivit hans stora komiska opera, bara i skisser. Alkoholismen tog överhanden, och Musorgskij sloknade som själ med sin största skapelse "Boris Godunov" för att bli en av de alltför många gudabenådade kompositörer som dog alltför unga.

Feodor Sjaljapin var ryktbar för sin gestaltning av Boris Godunov. Hans mycket dramatiska tolkning övertogs sedan av bulgaren Boris Christoff, vars grammofoninspelning av "Boris Godunov" 1962 i rollerna som både Pimen, Varlaam och Boris med André Cluytens som dirigent är oöverträffad, unik i sin kvalitet och mycket högt eftertraktad av samlare. Han gick ur tiden 1993 efter en lång karriär som sin tids största bassångare. Karajans senare inspelning är helt slätstruken och misslyckad, som alla hans ryska musiktolkningar, och Nikolaj Ghiaurov, också bulgar, tyvärr nästan helt odramatisk.

Vi återkommer både till Chopin och Mendelssohn längre fram.

Michael Lanciai in memoriam (1907-1994)

Första gången jag stiftade bekantskap med Michael var under min första upplevelse av Italien sommaren 1966. Hans fru levde då ännu, och jag upplevde honom som ett fenomen av översvallande godhet, ömhet och generositet i så hög grad att han vida överglänste alla våra andra släktingar i Italien i ren mänsklighet. Vi gjorde en resa tillsammans från Verona till Lago di Garda och genom hela Toscana via San Gimignano, Siena och Orvieto till Rom och Tivoli, och han blev därigenom faktiskt den som introducerade hela den italienska kulturen för mig.

Närmare honom kom jag under min andra Italienresa 1973, då han tog mig in i hela klanen Lanciai, sin egen familj, sina bröder och deras familjer och hela det då

sprudlande släktlivet i villan i Cisano vid Lago di Garda. Hans enda dotter (gift med tre barn) led då redan av sin obotliga skelettcancer, men ingen anade då att hans underbara fru Nora, den varmaste italienska moder jag någonsin känt, bara hade några månader kvar att leva.

Hans dotter Laura, även hon en underbar mänska, med hela den italienska poesin på sina fem fingrar, fick jag ännu uppleva under den tredje Italienresan 1980, då hennes skelettcancer redan var långt framskriden. Även hon hade då bara några månader kvar att leva, och Michael hade redan haft oavbruten sorg i sju år efter sin hustrus bortgång. Han var redan tillräckligt melankolisk av naturen, och dotterns bortgång året därpå nästan knäckte honom.

Men hela Ryssland med sin vinter hade inte kunnat knäcka honom under andra världskriget, och han överlevde även alla sina personliga kriser för att mot slutet av sitt långa liv leva upp igen fullkomligt. Under andra världskriget hade han som kapten hört till den italienska bataljon som användes av tyskarna mot Moskva vintern 1942, som i realiteten blev tyskarnas första nederlag under kriget. Av 200 italienare överlevde elva, och de övriga begravdes på Leo Tolstojs gods Jasnaja Poljana, där den italienska krigskyrkogården fortfarande finns kvar. Michael hörde till de få som överlevde, om dock den ryska vintern kostade honom några tår och en kanonkula i axeln som fick sitta kvar där.

Under sina sista år återbesökte han alla krigsskådeplatserna i Ryssland som han själv upplevt som officer i likhet med sin förfader Pietro Lanciai, som följt med i Napoleons fälttåg mot Moskva 1812 under precis liknande strapatser. Om Michael lärt sig något av sitt ofrivilliga besök i Ryssland så var det en kärlek till det landet och dess folk som han aldrig kunde avstå ifrån. Han grät alltid när han talade om sina ryska krigsminnen, som om de givit honom ett extra liv som han aldrig kunde glömma.

Till sist måste jag citera något av mina dokumentationer av honom som människa. Under de sista åren fick han problem med sina utslitna ben, men ännu 1990 var han helt obruten av sin ålder:

"I Verona fick jag en eftermiddag tillsammans med min gamle veronesiske storfarbror Michael. Han var 83_ år gammal och såg ut som en 60-åring, han promenerade raskt genom hela staden med mig hem till sig, och med en oförliknelig livlighet berättade han om sina krigsupplevelser i Ryssland för 48 år sedan, då han talrika gånger överlevde fastän han skulle ha dött och upplevde hela det ärelösa återtaget genom den ryska vintern under oerhört Napoleonskt vedervärdiga strapatser - lemmar amputerades med rakkniv och med konjak som enda bedövningsmedel - och han visade mig ett fotografi som han tagit av en italiensk soldatkyrkogård vid Jasnaja Poljana, Leo Tolstojs hemort. Där hade denne varmblodige italienare varit vintern 1941-42 och begravt sina egna, och han var nu äldre än Leo Tolstoj när denne dog. Och min storfarbror såg minst 30 år yngre ut än Leo Tolstoj."

Strax före jul '94 fick jag av våra släktingar veta att han förts till sjukhus. 30-e december ringde de igen och meddelade att han gått ur tiden. Om någon släkting var extra minnesvärd var det han för hans innerliga ömhet, som på något sätt var större än hela världen och fick alla andra människor att framstå som fattiglappar i mänsklighet och brist på berikande livserfarenhet av visserligen det mest plågsamma men även av det mest värdefulla slaget. Hans lidanden under kriget var ej förgäves.

En Kul Turresa, del 3.

Familjen Fersen var släkt med både familjerna de la Gardie och Klinckowström. En gren av familjen hamnade i Florens ("*Edwige Fersi*") och blev litterär. En sista frukt på detta exotiska högadliga träd var min nya väninna Beatrice Fersen, 86 år ung, som just kommit ut med en bok om sina stora kärleksäventyr under Italiens skickelsedigra historia från seklets början till efter andra världskriget, ett liv väl värt att dokumentera.

Hon blev lyckligt gift som ung och fick nästan omedelbart en son, men sex månader efter sonens födelse avled hennes man. Familjen hade då flyttat till Genua, och för en ung och vacker, högadlig och kulturellt rikt utrustad ensamstående moder med ett barn att känna sig till rätta i den ganska råa och vulgära hamnstaden Genua var inte lätt. Hennes tillvaro blev isolerad från början, och för att kunna behålla den rika kulturvärld hon vuxit upp med i Florens isolerade hon sig helt från Genua med dess nästan totala kulturfattigdom.

Emellertid fick hon ett äktenskap till, som blev mycket lyckligt. En betydande advokat blev hennes nya man med många internationella uppdrag, som ofta förde honom till Paris och London. Han var mycket älskad i Genua, och folk kom från när och fjärran för att höra på honom. Under tiden växte hennes son upp och blev en betydande läkare med ständigt överarbete som specialitet. Han skulle kunna pensionera sig nu men vägrar att göra det. Även hans styvfar advokaten fortsatte arbeta tills han var 85. Så fort han inte längre orkade arbeta dog han plötsligt, och Beatrice, tio år yngre än han, blev änka för andra gången.

När jag besökte henne i Genua var hon ensam, ty hennes son var på sällsynt semester med goda vänner på en rundresa i Syrien och Jordanien. Hon ringde till honom varje dag, och hon fann stort behag i mitt sällskap. Som ung hade hon varit känd för att vara mycket lik Jeanette MacDonald, och det var hon fortfarande. Hon var mycket väl bibehållen trots pace-maker, partiell blindhet och sömnlöshet, hon var sprudlande spirituell och konversant hela tiden, och hennes minne var kristallklart. Av en händelse påminde jag om hennes andre man advokaten, vi hade samma sorts skägg, en typ av skäggväxt som är sällsynt och som jag bara tidigare stött på hos en viss Paul Magnuson, avliden 1978 med också några underliga dubbelgångaregenskaper i relation till mig. Beatrice sade att det var som om hon alltid hade känt mig. Hennes storfarmor "*Edwige Fersi*", som också skrivit en hel del, var hennes definitiva förebild och dubbelgångare, och genom otroliga ödesmekanismer hade nästan hela farmoderns hem med släkttavlor, porträtt av litterära vänner (bl.a. Mrs Anthony Trollope, en indianska,) en flygel (ytterst väl bibehållen från 1859) och andra föremål samlats i Beatrices hem.

Detta var utomordentligt vackert högst upp i ett patricierhus just ovanför centrum. Våningen var stor med en balkong som gick runt hela våningen, och dess utsikt gav inte bara havet och Genuas berömda fyr torn utan också ett vackert palats vid foten av bergen. Mitt framför låg Genuas kanske vackraste kyrka, ett smyckeskrin från 1700-talet, utsökt detaljerat och framför allt dekorerat i en ovanlig färgsättning, som om hela kyrkan var draperad i pastell, något som jag aldrig sett maken till. Dess färger var genomgående ljusa, men tyvärr var kyrkan omöjlig att fotografera, då den låg så inklämd mellan husen - ett vanligt problem i Italien. Man kunde bara få ett hörn här och en fasadbit där - mycket frustrerande.

Jag fick ett stort rum för mig själv med dubbelsäng och skrivbord, och jag blev uppassad av en ecuadoriansk tjänstepiga. Maten var superb, man kom in till

matsalongen genom två arkader med glasörrar, och pigan tillkallades genom en hemlig elektrisk klocka under bordet, som bara hördes i köket. Till varje måltid var tre glas dukade, ett för vatten, ett för vin och ett för dessertvin. Utom förrätt och varmrätt ingick i regel även frukt och dessert utom kaffe. Dessutom serverades te på eftermiddagen.

Det är för litet sagt att jag trivdes i detta hem. Jag var mer än som hemma, och det var den mest idealiska tänkbara miljö för att avluta mitt arbete om genuesaren Columbus, den ende store son staden har haft. Man möter honom överallt i staden genom gatunamn, segelskeppsmonument, statyer, muséer - utan Columbus hade Genua varit som Göteborg eller Liverpool. Columbus var stadens största och enda lyft.

Beatrice stod fortfarande i direkt kontakt med de högsta kulturkretsarna i Florens, och hon föreslog för mig att hon skulle ge mig en rekommendation till presidenten för *Accademia della Crusca*, som var hennes kusin. Denna akademi lär vara en av Italiens äldsta och förnämsta litterära akademier (från 1500-talet) med vård av språket som sitt syfte.

Via Lanciai i Florens lär ligga någonstans kring Via Calzaiuoli mitt i centrum, men den är liten och svår att finna. Beatrice kände mycket väl till den, mina föräldrar stötte också en gång på den av en händelse, och det är alltså en gata från medeltiden uppkallad efter min familj från dess storhetstid innan påvarna förstörde allt och familjen fick lämna Florens förödmjukad och ruinerad på 1500-talet. Detta är alltså inte bara en legend.

Naturligtvis utnyttjades tiden i Genua också till utomordentliga strövtåg över hela staden, upp till utsiktsplatser (liknande Corcovado), till stadens västra del (fyrornet), hela centrum och dess labyrintsystem och ända bort till det utomordentligt vackra Nervi halvvägs till Portofino och Rapallo. På Beatrices rekommendation följde jag strandpromenaden ända från parken bortom Nervi till slottet vid Boccadasse, en utomordentlig promenad, som jag gärna gjort i Beatrices sällskap. Jag föreslog att vi tillsammans skulle fara ut till Nervi på söndagen, men hon avrådde, då det då tydligen är överbelastat med söndagsturister och dessutom förskräckligt dyrt att äta där.

Tyvärr måste jag därmed säga farväl till min goda värdinna, men jag hoppades kunna återvända till henne än en gång före resans slut. Vi får se.

forts. i nästa nummer.

Filmer

Den spanska "*Dispara!*", på svenska "Skjut!" är väl den bästa film som visas nu på biograferna. Det är emellertid en mycket upprörande film. Den är målad i samma tungt dystra kolorit som Zurbaráns och El Grecos fanatiskt religiösa passionsbeskrivningar och diktad med samma blod som Garcia Lorcás och de spanska tjurarnas och matadoroffrens.

Huvudpersonen är en cirkusryttarinna från Bolzano i norra Italien med ryskt påbrå. Hon skjuter prick samtidigt som hon rider barbacka, upp och ner, hängande i stigbygeln, stående på hästryggen och siktande under den galopperande hästens mage och utgör cirkusens största dragplåster. En journalist blir kär i henne, och de inleder ett vackert och lovande förhållande, fastän hon egentligen inte vill. Genom

denna svaghet, som gör att hon en kväll öppnar sin dörr när det knackar i tron att det är journalisten, blir hon offer för den brutalaste tänkbara gruppvåldtäkt av tre slynglar från en bilverkstad. Morgonen efter utkräver hon en gruvlig hämnd genom att ta sitt gevär, uppsöka garaget och skjuta ner alla tre en efter en till döds. Det sällsamma är att man jublar inför denna rättvisa. Hon tycker inte om det utan gör det bara för att hon känner att hon måste, och som publik kan man inte låta bli att tycka att hon gör fullkomligt rätt. De tre nidingarna förtjänar ingenting mindre än döden, i synnerhet som hon själv håller på att blöda ihjäl av sviterna efter deras hantering. Hon tar lagen i egna händer, därmed gör hon lagen till sin fiende, men hon kan inte göra annat. Kvinnlighetens oskrivna heligaste lag kräver att hon gör just vad hon gör.

I slutscenen, när huset på landsbygden där hon håller på att förblöda omringas av hela samhället med specialstyrkor från polisen och hela mediakarusellen, framstår ännu flagrantare hela maktapparaten som fullständigt meningslös och förfelad och rentav löjlig inför denna enda kvinna, vars enda brott är att ha skaffat sig rättvisa för sin egen död.

Regissören Carlos Saura har också tidigare gjort uppmärksammade filmer men aldrig en så väl formulerad som denna.

Julens roligaste film var annars "*The Lavender Hill Mob*" från 1951 där den propra banktjänstemannen Alec Guinness stjälar en miljon pund i guldsockor tillsammans med Stanley Holloway. Denna film var för övrigt även inledningen till Audrey Hepburns karriär, då hon här debuterar som en förtjusande flicka i Rio de Janeiro i filmens allra första scen, där hon får mycket pengar av den melankoliskt generöse Alec Guinness, som just åkt fast. En av de allra bästa engelska komedierna.

I tre avsnitt visades även den senaste filmatiseringen av Charles Dickens troligen allra bästa roman "*Great Expectations*" med Anthony Hopkins som straffången, Anthony Calf som en utmärkt Pip, John Rhys Davies (han som ser ut som Pavarotti) som hederlig smed och Jean Simmons som Miss Havisham. Man erinrar sig att Jean Simmons inledde sin filmkarriär som Miss Havishams skyddsling Estella som liten flicka i David Leans oöverträffade version från 1946. 43 år senare har den unga friska flickan Jean Simmons verkligen intagit Miss Havishams plats och roll och lyckats göra den mera tragisk än någonsin. Mest iögonfallande i denna filmatisering var emellertid alla de granna kravatterna och halsdukarna, som regissören tydligen fäst större vikt vid än vid huvudpersonernas kommunikation med varandra.

Tibetanska brev - i utdrag.

1. J. Westerberg :

"Redan tillbaka efter en i allo framgångsrik och resultatrik rekognoceringsräd in i Kham, som måste ha varit Tibets vackraste landskap en gång i tiden innan kineserna drog fram sin brutalaste tänkbara "civilisation" genom landet lämnande bara sår i naturen och mänskliga ruiner efter sig, då de flesta tibetanska byar jämnades med marken med bulldozers, alla kloster bombades till grus och de flesta tibetaner tvingades till hemlös tiggarevandring på livstid. Emellertid är det bra kallt i Tibet så här års varför jag fann det lämpligt att återkomma till varmare breddgrader. Huvudsakligen var det en rekognoceringsstur för att knyta kontakter och skaffa en pålitlig mänsklig ramp att arbeta vidare från i framtiden.

Problemet med Kina är tyvärr att alltför många inom dess gränser, och framför allt då i Kham, Tibet, Turkestan (Sinkiang), Inre Mongoliet och Manchuriet, har alltför god anledning att tillönska Kina 10,000 år av olyckor. Detta dilemma kan endast kineserna själva åtgärda, och de är världens trögaste folk att sätta i gång, i synnerhet som så få av dem ännu har förstått detta sociologiska dilemmas natur. Därmed kommer jag till din senaste journal.

Doktor Suns brev är betecknande för hur de mest upplysta kineser tänker idag. Till och med de anser att Hans Helighet Dalai Lama gjorde fel när han gick i exil. Därmed kommer jag till din koncisa historik, där jag vill ta upp en del punkter.

De två granaterna som avlossades från kinesernas läger den ödesdigra eftermiddagen i mars 1959, vilket var signalen till Dalai Lamas uppbrott, skadade ingen och landade i ett träsk utanför staden. Detta har kineserna alltid poängterat och menat att det inte var någon anledning till att Dalai Lama skulle skrämmas i exil. Men det var just detta som var den psykologiskt fatala faktorn. Granaterna avlossades av kineserna enkom för att *skrämma* den tibetanska folkmassa som belägrade Norbulinka. Det var ett öppet hot. Detta har kineserna aldrig velat medge själva, då allt som kan medföra att de förlorar någon del av ansiktet får dem att gömma sig bakom lögnen och hyckleri. Det var i protest mot att kineserna försökte skrämmas som Dalai Lama gick i exil. Ett statsöverhuvud får inte tolerera att en främmande makt försöker skrämma hans folk med granater.

Mest vill jag dock dröja vid Younghusband-expeditionen, som du nästan sätter inom parentes. Denna expedition var kanske skiljelinjen mellan den goda gamla världen med sin perfekta säkerhet, och det tjugonde seklets förödande syndafloder av teknologisk terrorism. Intressantast var expeditionen för Sir Francis Younghusbands egen del, då den totalt förändrade hans personlighet från en djärv egoistisk imperialist till en upplyst guru. Följden av expeditionen var att han sedermera grundade "*The World Congress of Faiths*" med det specifika ändamålet att förena kristendom, judendom, islam, buddhism och hinduism. Hans strävan blev alltså den samma som Bahais och hela ekumeniken. Det var nästan som om det Brittiska Imperiet vid Lhasa i överste Younghusbands person förlorade sina imperialistiska ambitioner för att i stället få högre sådana. Därmed är vi inne på din upptäckt om Jesusboken i Himis i Swami Pravanandas svårfunna bok.

Jag visste att denna Pravanandas bok fanns men inte att den hade ett sådant innehåll. Jag har själv haft boken i min hand utan att upptäcka vad du citerar. Denna uppgift bestyrker på ett underbart sätt mina slutsatser.

Problemet med kristendomen är att den blev en fortsättning på det romerska imperiet (den katolska kyrkan) i stället för bara en kyrka. När Rom gjordes till världskristendomens huvudstad var kristendomens totala urspårning tyvärr oåterkallelig. Men många misstag ledde fram till detta slutgiltiga misstag. Nya Testamentets redaktörer rensade hänsynslöst ut allt som de inte förstod ur evangelierna och epistlarna, och det var framför allt allting som antydde någonting om reinkarnation. Denna tanke var anathema i den romerska världen men inte i den grekiska. Måhända var kristendomens dom besegrad i och med att Konstantin gjorde den till statskyrka i stället för att låta den vara fri som religion. Från och med 325 styrdes kristendomen av politiska krafter mer än av andliga.

Du skriver att en av dina läsare frågat i vilket kloster jag övernattade när kineserna kom på besök. Detta kan jag omöjligt avslöja. Det är en total hemlighet mellan klostret och mig. "Någonstans bortom K2" är en underbar och perfekt precisering.

Beträffande min kollaps i Delhi tror jag att den var en försynens fingervisning att jag skulle tillbaka till Tibet och *inte* till Indonesien - ingenting annat.

När du kommer till Darjeeling får du veta var du kan möta Kim och mig - vi vet det inte själva ännu. Det vore intressant att mötas vid vår vän Max Chablons okända grav i Imphal - om det vore möjligt.

Välkommen till Indien, och vet, att där, om någonstans i världen, är ingenting omöjligt.

P.S. Beträffande ditt citat av Michel Peissel: Detta är själva kärnfrågan. När kineserna förstörde det tibetanska samhället med att likvidera hela klosterväsendet förstörde de just det enda som kunde kontrollera Tibet. Därvidlag frigjorde de världens mest fruktansvärda hat, som ännu inte fått ta sig uttryck. Tibetanerna är utan like i världen när det gäller självbehärskning och "*mind control*". Om de i stället för sin religion tvingas använda sina andliga potentialer i hatisk riktning kan följderna bli oöverskådliga och värre än hela Tibets tragedi. Hatet i Tibet är som en blindgångare som måste explodera förr eller senare. Det var detta som var vår avsikt med konferensen i Darjiling: att skicka denna odetonerade bomb tillbaka till avsändaren, dvs. Kina. Framtiden får visa om vi till någon grad lyckades."

2. Kim :

"Var snäll och rätta mig om jag har fel. Din tidning är ovärderlig och särskilt dess svenska upplaga, men då och då förekommer det vissa misstag i den. Dess sanningsenlighet är bara pålitlig till 95%, vilket är en beundransvärt hög trovärdighetsgrad. Men jag vill ge dig rådet att anstränga dig för att få fram mera exakta siffror och fakta. Du har en tendens att skena iväg med dig själv.

För mig är den bästa delen av din tidning dess politiska slutledningar. Du redovisar ofta intressanta politiska idéinitiativ som du aldrig drar dig för att uttrycka hur farliga de än må vara. Det är mig ett nöje att hjälpa dig segla i samma skepp.

De kloster i Tibet som förstördes av kinesiska rödgardister var till antalet 6246 av 6259 möjliga. Dock blev de inte bara förstörda. I denna förintelse gick 60% av traditionell tibetansk litteratur förlorad för alltid. Biblioteket i Dharamsala inrymmer ungefär 50,000 volymer, vilket är de 40% som kunde räddas. Det betyder att minst 75,000 volymer ovärderliga originalmanuskript på det tibetanska språket förstördes av kineserna utan någon annan anledning än ren förstörelselusta. Sammanlagt förstördes 85% av alla tibetanska manuskript över huvud taget. Vad som inte förstördes med de 6246 ruinerade klostren, som guldföremål och statyer samt andra konstföremål, transporterades till Kina, smältes ner till tackor eller såldes via Hongkong på den internationella antikvitetsmarknaden.

Förlusten av större delen av all tibetansk originallitteratur är desto mera fatal som Tibet var det enda land som hade lyckats bevara samtliga buddhistiska urkunder. I andra länder som Ceylon, Thailand och Kina förskingrades den buddhistiska originallitteraturen och skrevs om för att passa andra traditioner, den omarbetades genom tolkningar och splittrades genom krig, medan den i Tibet konserverades intakt under fullkomlig pietet. Eftersom Buddha själv var tibetan, så kan tibetanernas land och folk rätteligen betraktas som buddhismens hemland och hjärta.

Det exakta antalet offer för den kinesiska aggressionen kan bara gissningsvis uppskattas till drygt 1,2 miljoner, men redan 1983 var 1,207,487 offers namn och öden dokumenterade. Endast kineserna själva vet exakt hur många tibetaner de har dödat och håller uppgifterna hemliga. Bara under 1959 mördades 87000 tibetaner enligt kinesisk statistik, vilket kineserna förnekade blankt tills de konfronterades med sin egen statistik.

Då tibetanerna är ett känsligt folk, som lever i den mest sårbara värld utsatta för det svåraste klimatet på jorden och hänvisar en stor del av befolkningen till ett liv i celibat, så är den skada som kineserna har vållat tibetanerna mycket större än den skada som tyskarna vållade judendomen. Fler judar mördades, men ingen del av dess litteratur blev skadad. Judarna fick ett eget land efter den tolvåriga förintelsen, medan tibetanerna fortfarande är koncentrationslägersfångar i det enda land som kan kallas deras. Efter 44 år är tibetanerna fortfarande ett förföljt och förtryckt folk, och deras egen identitet och framtid förvägras dem i deras eget land av Han-kinesernas invandring och tyranni. Så stor skada led inte Polen under Tyskland som Tibet har lidit under Kina.

Beträffande slutet av Khampas-revolten, så är detta den enda punkt på vilken kineserna var utan skuld. Dalai Lama bad Khampas att ge upp utan att förutse konsekvenserna, vilket friar även honom. Men alla andra var skyldiga, och som du säger låg huvudansvaret hos Nixon, Kissinger och deras regering. Khampas fick amerikansk träning och stöd från Taiwan från 1959 under Eisenhowers presidentskap, och deras heroiska krig mot Kina var som epos oförlikneligt ända fram till det amerikanska förräderiet. Ingenting kunde besegra Khampas utom förräderi.

Naturligtvis var också Kina skyldigt då endast Kina var ansvarigt för hela situationen. Jag ska behandla dem senare. Men Indien, Nepal och Amerika hade ingen skyldighet att också de förråda Tibet. I förhandlingarna med Kina i september 1993 offrades och kördes Tibet över igen som vanligt för att försäkra freden och samarbetet mellan Indien och Kina. Nepal har följt samma kurs och försökt spela schack med Indien mot Kina och med Kina mot Indien medan de nonchalerat och offrat Tibets sak. Inte heller Taiwan erkände Tibet någonsin. På 30-talet ville Chang-Kai-Shek återuppliva kinesisk imperialism, och om inte Mao hade invaderat Tibet så hade Chang-Kai-Shek gärna gjort det i hans ställe. De hårdaste kinesiska imperialisterna, som aldrig kommer att kunna tolerera Tibet som en egen nation, finns faktiskt fortfarande på Taiwan. Men det amerikanska sveket var utan jämförelse det svåraste.

Naturligtvis var Kina oemotståndligt som lockbete för amerikanska affärer. Indiens fega politik var helt i enlighet med det kommersiella Englands, som invaderade Tibet 1904 bara för att göra affärer. För affärernas skull övergav Indien Tibet precis som England. Vad är den sortens affärer värda, när de mest grundläggande och universella värderingar offras, till och med demokrati och mänskliga rättigheter, för att tjäna pengar, som kostar blod och för med sig dålig Karma utom framtida generationers förbannelser?

Det största felet var dock Nehrus, Indiens, Amerikas och Englands oförmåga att genomskåda det fundamentalt onda hos det materialistiska Kina. Den kinesiska metoden har genom hela historien alltid varit att dölja sina avsikter bakom sluga smickrande tvetydigheter, vars hemliga mål alltid har helgat alla medel. Man kan aldrig lita på någon kines. Det är summan av den historiska erfarenheten av den kinesiska imperialismens obotfärdighet.

Beträffande Khampas, så var deras sista strid den tappreste. När de tvingades ge upp i Mustang i norra Nepal genom Dalai Lamas enträgna uppmaning samt 10,000 hotande nepalesiska soldater, med 20,000 kinesiska trupper på den andra sidan, så beslöt en del att ge upp, medan de 40 som vägrade ge upp beslöt att rida till Dharamsala ungefär 600 kilometer därifrån. De som följde Dalai Lamas uppmaning och gav sig inspärrades i nepalesiska fängelsehålor i sju år, och all deras egendom konfiskerades. Deras högsta befäl begick självmord genom att skära av sig sina egna halsar när de fick veta om sveket - de hade lovats fritt återtåg och ingen vedergällning. De 40 som gav sig ut på världens längsta gatlopp mellan nepalesiska och kinesiska trupper kom nästan ända fram till den indiska gränsen 300 kilometer därifrån, men inte helt. 30 kilometer från Lipu Lekh vid porten till Indien utsattes de för ett bakhåll och stupade till sista man mot slutet av augusti 1974. Denna sannsaga är lika episk som Masada. Alla 40 dog, men de lever för alltid som de främsta Khampashjältarna av alla, och det finns fortfarande Khampas överallt från Ladakh till Kham som tränar för att bli såsom de. Som Johannes sade: "Om man känner till historien om de 40, så är det omöjligt att inte se dem i varenda Khampa du möter." Kort sagt, deras härlighet är oändlig. Du borde skriva en bok om dem.

Rätta gärna min engelska om det behövs. Jag är helt överens med dig i dina redigeringsprinciper - bara verklighetens fakta är väsentliga, och formen för deras framförande överlämnar jag åt ditt gottfinnande.

Hoppas få se dig i Darjeeling, eller någon annanstans,

din tjänare Kim."

3. Doktor Sandy :

"Mitt varmaste tack för förmedlingen av kontakten med Kim. Det material han rekommenderat mig, framför allt om tibetansk läkekonst, har öppnat en ny värld av mirakulösa möjligheter. Jag är till och med förvissad om att det outrannsackliga Aidsproblemets otillgängliga gåta nu har funnit sin lösning.

Denna lösning för dock med sig en hel mängd problem. Världssjukhusetablissemang kommer aldrig att kunna acceptera det tibetanska alternativet. Dess svaghet är förstas oundvikligheten av kvacksalvare, och tyvärr måste den etablerade vetenskapen bannlysa alla sådana möjligheter, även om en kvacksalvare skulle föra med sig tjugo kompetenta experter av samma skola. Den vetenskapliga metod som kräver 100% vattentäthet utesluter tyvärr normalt och bortser från 95-procentiga resultat - tills de blir 100%. Endast då når forskningsresultat en nivå som kan accepteras, när de inte längre erbjuder någon utmaning.

Emellertid är det tibetanska alternativets möjligheter en så överväldigande och häpnadsväckande frestelse, att jag utan några skrupler skulle vilja köra över hela sjukvårdsetablissemang och odugligförklara det i Aidsfrågan. Både Luc Montagnier och Robert Gallo kommer att visa sig ha haft fel. Det virus de fann existerar, men deras misstag var deras metodik. Den vetenskapliga metoden är att lokalisera det störande elementet och attackera det. Den tibetanska metoden är att lokalisera vad det var hos patienten som orsakade störningen och att åtgärda den bristen hos patienten. Grunden för tibetansk medicin är att allt kan kureras psykologiskt, och den mer än tusenåriga praxis i tibetansk medicin är att kureras

allting psykologiskt med fysiska medel. Tibetansk medicin är därigenom en underbar kompromiss mellan iakttagandet av kroppens och själens funktioner, som alltid eftersträvar en balans mellan dem genom att hela kroppens besvär med återställandet av själsliga brister och genom att hela mentala störningar med att återställa kroppslig balans. Den kuriösa disproportionen mellan vetenskaplig och tibetansk medicin är, att medan västerländsk medicin förkastar tibetansk medicin såsom kvackarfilosofi, så förkastar tibetansk medicin inte västerländskt medicinskt kunnande utan erbjuder sig bara att komplettera det med en extra dimension.

Egendomligt nog är en som därigenom tycks ha haft rätt beträffande sin uppskattning av tibetansk medicins möjligheter James Hilton med sitt Shangri-La. Den tibetanska medicinens kunskapers helande kraft kan förlänga liv nästan till Shangri-Las dimensioner. Örter som bara växer högst upp i Himalaya äger krafter som är unika på denna planet. Jag har aldrig blivit så förvånad i hela mitt liv som när jag fick veta att tibetanerna faktiskt utförde hjärn- och hjärtoperationer redan på 800-talet för mer än tusen år sedan! All den ärevärdiga kinesiska traditionella läkarvetenskapen kommer också från Tibet. Den enda exklusivt kinesiska specialiteten är akupunktur, som visserligen importerades från Indien men finslipades i Kina, medan äran för all annan kinesisk metodik och praktik tillkommer tibetanerna.

HIV-viruset kan inte åtgärdas genom medicin, och detta virus är bara ett av många nya mördarbakterier, som om hela naturen höll på att revoltera mot människan, en plötsligt högst onaturlig parasit som ställer till med kaos i hela det globala ekosystemet. Den buddhistiska metoden, den än så länge enda säkra och förnuftiga, är reserverad för de lyckliga få med den riktiga insikten, medan det troligen kommer att ta flera decennier innan världen och dess sjukhusetablissemangmonopol vaknar upp ur den egna ofelbarhetens svåra misstag. Hur många kommer att dö före dess? Kanske 10 miljoner, kanske 100, kanske tusen, kanske flera miljarder.

Buddhismen hade från början för mer än 2500 år sedan vettet att anpassa människolivet efter naturen genom att förutbestämma många för celibatslivet och därigenom undvika överbefolkning och rubbade balanser i naturen. Den enda andra religion som gjort ansträngningar i samma riktning är kristendomen. Alla de andra - hinduism, islam, materialism, kommunism - har misslyckats totalt.

Vi de lyckliga få som förstår allt detta står tills vidare ensamma, så som jag har gjort under de senaste tolv åren. Men vi står på fast mark medan hela världen vacklar, och det gör vårt ansvar nästan outhärdligt."

Kommentar. Doktor Sandy har även meddelat att han för närvarande planerar något slags forskningsresa mot Tibettrakterna, varför han riskerar att överge sitt intresse av den kurdisk-turkisk-cypriotiska saken.

Hans teori är helt i enlighet med den vetenskapliga utvecklingen under 1900-talet. Under 1800-talet blev materialismen ständigt mer dominerande i all vetenskaplig tanke och strävan med flaggskepp som Darwin och Karl Marx. De första som började söka nya metafysiska vägar var Freud, Rudolf Steiner och Einstein, vars relativitetsteori vände upp och ner på all empirisk vetenskap och på hela materialismen. Denna teori ledde till utvecklingen av atombomben, som definitivt tog kål på vetenskapens oantastliga helighet som något enbart befrämjande för mänskligheten.

1950 invaderade Kina Tibet i uttrycklig avsikt att "hjälpa" Tibet fram på utvecklingens väg. Denna "hjälp" blev emellertid så påträngande och forcerad att tibetanerna beslutade sig för att tacka nej med besked. Detta ledde till att Kina ockuperade och förslavade hela Tibet med vapenmakt och våld 1959. I samband med denna militära tvångssockupation bombades och förgjordes Tibets medicinska högskola på Shakpori- eller Järnberget, som stått där sedan 300 år.

Redan 1960 framlades den internationella juristkommissionens rapport från Genève om Kinas omfattande folkmord i Tibet. Denna FN-rapport tystades totalt ner i Sverige och blev inte ens översatt. Även världens reaktion på denna rapport blev mest bara likgiltighet och vägran att tro på dess faktiska uppgifter. Vietnamkriget stod ju för dörren, där ju USA hade fel, varför Kina under Maos ledning måste vara ofelbart, detta Kina, som öppet hånade den mördade Kennedy efter den 22 november 1963 och publicerade karikatyrer av hur "Kennedy bet i gräset".

Under 60-talet förstördes systematiskt 6246 av Tibets kloster medan endast 13 lämnades oförstörda. De förstördes genom att tibetanerna själva tvingades riva dem under vapenhot, vad som inte kunde rivas för hand sprängdes med dynamit, och kloster som låg för otillgängligt bombades med flygplan. Rödgardisterna under Maos ledning var ensamma ansvariga. Genom att all mat som odlades i Tibet användes till att försörja Röda Armén (PLA) uppstod hungersnöd i Tibet som varade från 1958 till 1979. Före 1950 hade Tibet hört till världens mest välbärgade länder utan att någonsin ha lidit nöd, medan Kina låg i botten. Genom den kinesiska invasionen och ockupationen reducerades Tibet till världens fattigaste land.

Varför gjorde Kina detta? För att utnyttja den tibetanska högplatåns mineraltillgångar (uran) och strategiska möjligheter. Med långdistanskärnvapen placerade vid Nagchu 18 mil nordost om Lhasa (bara 9 mil från den heliga sjön Nam Tso) kan Kina lätt kärnvapenbomba hela norra Indien och hela södra Sibirien utan att dessas vapen kan nå upp till det 5000 meter högre belägna Tibet.

Detta är den yttersta ondskan: att genomföra ett överlagt folkmord på ett fredligt kulturfolk, som mest bara ville bli lämnade i fred med sin religion i sina kloster, för att använda deras land till att placera ut kärnvapen.

Nu menar doktor Sandy att den tibetanska läkarvetenskapen med sin elvaåriga utbildning troligen har den rätta kunskapen för att kunna åtgärda Aidsproblemet. Och den kunskapen har kineserna försökt utplåna för att ersätta den med elchocker, tortyrmetoder, tvångssteriliseringar och döds koncentrationsläger för upp till 10 miljoner fångar kring Golmud och andra ställen invid Gobiöknen.

Folkmordet i Tibet har åtminstone kunnat dokumenteras. En större kinesisk inflyttning har skett till Sinkiang (Öst-Turkestan) än till Tibet. Vad som ägt rum i Sinkiang, ett ännu större område, har ej kunnat dokumenteras, men det var där kärnvapenprovsprängningarna inleddes och genomfördes tills tibetaner började observera de gigantiska svampliknande molnen även över norra Tibet, vilka observationer senare bekräftades genom nya mystiska sjukdomar i området, missfall och missbildningar, ungefär som efter Tjernobyl.

4. Doktor Sun :

"Min käre vän, mycket tack för ditt brev, som man lyckades smuggla oöppnat till mig, varför jag vågar svara och använda mig av samma kanal. Jag vet inte om denna extrema försiktighet är nödvändig, men det är bäst att vara på den säkra sidan. Det

finns de som aldrig åker fast vilka risker de än tar, och andra som åker fast för ingenting trots utomordentlig diskretion. Detta verkar vara en individuell fallenhet. Jag vet bara att myndigheterna i denna kinesiska totalitära värld förlorar mer kontroll över den för varje dag då kineserna håller på att bli världens värsta kapitalister. De har alltid lurat amerikanerna och lurar dem fortfarande. Personer som Edgar Snow och Richard Nixon betraktar de som föraktliga idioter medan endast Pearl Buck bland amerikaner har något anseende i Kina då hon arbetade här i många år och lärde känna kineserna väl.

När jag skriver till dig känns det som om vår Lhasakonferens ännu höll på. De dagarna där och utanför Ganden och våra avgörande möten vid Nechung är ständigt närvarande för mig. När jag träffade Johannes vid ett hemligt möte (jag vill ej säga var) mådde han bra och var full av initiativkraft, men han berättade om sin sjukdom i Delhi. Han berättade också, att en tibetansk läkare hade sagt honom, att det enda som hotade honom var hans egen över-empati. Detta är en både lovande och farlig utsikt.

Han kombinerar i sig djup kristen filosofi med buddhistisk expertkunskap (egentligen tibetansk) vilket gör honom dubbelt explosiv som en andlig fara för Kina. Han kan faktiskt ha inom sig den rätta formeln för åtgärdandet av de kinesiska problemen. Kineserna är världens värsta rasister, då de tar för givet att alla andra folk, och särskilt då grannar som tibetanerna och burmeserna, måste vara barbarer, för vilka även det värsta är bättre än vad de förtjänar. Sitt förtryck av andra folk betraktar de som välgörenhet. Denna kinesiska attityd och fördom är Kinas värsta förbannelse. Men om Jesus i sig kunde kombinera djupa judiska traditioner med buddhistisk kunskap och därmed vält det romerska imperiet, så kanske det är någonting i samma väg som skulle vara rätt metod att bryta ner denna världsmiljöfara det totalitära Kina. Det kanske inte kan finnas någon starkare mänsklig kraft än Jesus och Buddha i samverkan med varandra.

Med komplimanger från doktor Sun."

Slutnotiser

Doktor Sandy har även meddelat att han för närvarande planerar något slags forskningsresa mot Tibettrakterna, varför han riskerar att överge sitt intresse av den kurdisk-turkisk-cypriotiska saken.

Paul Brunton (Fritänkaren nr 25) lämnade efter sig 7000 opublicerade manuskriptsidor, (lika många som Lionardo da Vinci,) av vilka somligt har utgivits på engelska i 16 volymer. På svenska finns endast de 8 böcker som han själv utgav på 30-talet och som utgör ett väl sammanhängande och rekommendabelt verk. (Larsons förlag.)

Lobsang Rampa (Fritänkaren nr 26-27) hette egentligen Cyril Henry Hoskins och var från Cornwall. Hans 16 tibetanska böcker säljer bra fortfarande.

Trettondedag jul

Detta är kristenhetens äldsta julhögtid, vars firande går tillbaka i tiden till 100-talet och är alltså mycket äldre än själva julfirandet, som ej är äldre än vikingarnas midvinterblot 13-22 december, som inbegrep blotandet av 72 människooffer, en reminiscens av vilket är julgranens röda kulor, som ursprungligen var av rent

människoblod. Epifanien är emellertid som sagt betydligt äldre och var ursprungligen ett firande av Jesu dop, som senare urartade till ett firande av även de tre vise människors besök hos Jesusbarnet. Emellertid finns det ingen urkund som påvisar att dessa vise män var exakt tre till antalet, och den ursprungliga epifanien är ingenting annat än en fortsättning på den urgamla grekisk-egyptiska vintersolfesten, som först på 400-talet även infördes i Rom.

I Göteborg begicks den på sedvanligt vis i goda vänners sällskap under Shakespeares eget måtto: "Om kärlek näres av musik," (Trettondagsafton Akt I scen 1) "så fortsätt med musiken!" Under loppet av den traditionsenliga löksoppan diskuterades höga filosofiska ämnen, framför allt det göteborgska uttrycket "Öh!" som i stort sett kan betyda vad som helst men dock avgjort innebär en uppmaning (imperativ) av definitivt om dock opreciserbart slag. Även stavningarna kan variera, från "Ööh!" till "Ööhh!" och bara "Öö!" för att inte tala om "Ööuåhh!", som dock redan är en transcendens till ett rent vanmäktigt stänkande. Emellertid påfanns denna göteborgska idiosynkroni även existera i andra språk, exempelvis engelskans "Hem!", översättligt och odefinierbart ens i någon bestämd ordklass, franskans lika diffusa "Hein!" (uttalas "Ähm!") och italienskans mera rättframma och klart uttryckta "Ma!" med dock en mera diffus innebörd än i något av de andra språken. Ämnet torde utredas på mer avancerad och kompetent akademisk nivå.

Osökt ledde denna diskussion till skotska äventyr och erfarenheter av besläktat slag, framför allt vår norrländska "färpölsas" skotska ekvivalent "*haggis*", höjden av skotsk kulinarism, som torde bestå av aptitlig komage uppstoppad med inälvor och korngröt, vars inmundigande torde ledsagas av äktskotsk maltwhisky i helst obegränsade mängder. Särskilt rekommendabelt därvidlag var whisky av märket "*Sheep Dip*", oöverträffbart i sitt slag, som enligt lokal erfarenhet skulle bestå av det desinfeceringsmedel som fylls i en utgrävd grop för att får skall doppas däri innan de slaktas, alltså ett slag av synnerligen renande dopvatten enbart ämnat för renhjärtade får. Emellertid menade en närvarande whiskyexpert att "*Sheep Dip*" dock måste överträffas av den exklusiva whisky-sorten "*Director's Special*", som endast står att finna i Indien av alla ställen.

Varför vi naturligtvis har all anledning att se fram emot den nya kommande Indienresan med återbesök i alla gamla stamställen, där framför allt i Bengalen just "*Director's Special*" nästan är oundviklig i seriösa sammanhang.

Den 26 januari reser vi alltså till Indien på en månad för att "kolla läget" främst i Dharamsala och Nepal. Nästa nummer av Fritänkaren kan därför inte väntas förrän i mars.

Samtidigt reser en annan resekollega och Tibetveteran (Gustav) till Patagonien för att därifrån bevandra Anderna till Venezuela under tre månader. Vi önskar honom Tashi Deleg, (d.ä. God hälsa och lycka).

Fritänkarens ändamål är för övrigt, utom att ägna tillbörlig uppmärksamhet åt litteratur, musik och film, även rapportera nyheter som aldrig kommer fram i normala massmedia, då sådan alltid är kommersiell, medan vi dessvärre inte är det.

Som vanligt så här års är det därmed även vår skyldighet att informera läsarna, att de prenumeranter som ej förnyat sin prenumeration sedan 1993 kan vi tyvärr inte bestämt garantera fortsatt utdelning till.

God fortsättning! - önskar Fritänkaren.

Göteborg 7.1.1995.